

Nacionalistes, si cal

Unes declaracions recents d'una persona estimada i admirada, i amb ben guanyat crèdit públic polític, m'han tornat a confirmar allò que vaig escriure fa pocs mesos en un altre lloc: que continua circulant per l'ample món tot un corrent de discursos, llibres i papers que coincideixen a lamentar la maldat pròpia de *qualsevol* forma de "nacionalisme" (definit sempre negativament, és clar, no com a responsabilitat positiva), cosa que implica una curiosa posició mental condemnatòria sobre el fet nacional mateix, com si fóra una mena de xarampió de la humanitat, una desgràcia històrica, una plaga, i en tot cas un arcaisme a extingir, una cosa "antiga" o passada de moda. Estranya ideologia que pretén passar sovint per progressista o liberal, mentre ignora que ja fa molt de temps que les societats humanes (primer a Europa, després a la resta del món) organitzen el progrés i la llibertat dins d'uns espais que anomenen nacions, i que qui no disposa d'aquest espai, o no de manera suficient i satisfactòria, difícilment pot trobar-se còmode entre tants altres que sí que en disposen plenament. Perquè afirmar que la "vida en nació" és la forma i el marc que defineix la vida moderna en societat no és cap "nacionalisme" de perillosa espècie doctrinal, no és una posició ideològica superada: és una constatació. Pensar, per tant, que el "tema de la nació" és matèria superada i arcaica, sense interès pràctic ni teòric, o fins i tot que és font de tots els mals, equival simplement a navegar pel món de les idees volàtils i sense pes. O pensar –pensar poc, en realitat– amb una molt interessada mala fe, per molt que es disfressi de liberalisme constitucional. O bé, com en tants discursos i papers del professor Savater, un seguit de fal·làcies perfectament indignes d'un catedràtic d'ètica. Per acabar-ho d'adobar, els "nacionalistes", i més encara els partidaris de la independència de la pròpia nació (és a dir, tothom i a tot arreu: francesos, espanyols, portuguesos, suecs, noruecs, holandesos, cubans o veneçolans), serien persones de cervell avariats. Tal com afirma, en una entrevista al diari *El País*, el filòsof Jesús Mosterín, que quan el periodista li pregunta: "¿La independencia está en los genes o en las gónadas?", engalta tot d'una i dispara: "No tiene nada que ver con los genes. Es un producto cultural. Lo que depende de

Joan Francesc Mira

los genes es la inteligencia y las personas inteligentes no suelen ser independentistas". De persones intel·ligents, per tant, deu haver-n'hi ben poques al món: només aquelles que preferirien que el seu país o nació fóra dependent d'un altre.

Menysprear determinats aspectes i dimensions de la realitat, quan aquesta realitat no encaixa en uns models conceptuals previs, és una vell hàbit mental que ja ve de Plató, passa per Marx i arriba igualment als sociòlegs de l'escola de Frankfurt i als economistes de l'escola de Chicago. És interessant, d'altra banda, que les dues grans ideologies dites "de la modernitat", el socialisme més o menys marxista i el liberalisme més o menys democràtic, pretenguin ser ideologies de la racionalitat econòmica, o més encara: ideologies per a les quals tot és reductible al model economicista, siga el mercat o siga la planificació. Aplicant el mateix mètode i model, l'economia –la producció, el capital i els mercats a escala continental o planetària– ensenyaria que les nacions no "tenen sentit" ni espai en el futur, i sobretot, ai, les petites nacions. El fet, però, és que les nacions, grans o petites, no són construccions folkloriques particulars que es puguin desmuntar i substituir amb un folklore universal, ni conjunts d'obradors d'artesanía que seran anul·lats per la Microsoft o la General Motors, ni simples estructures de poder local que s'esvaeixen davant de Wall Street o dels euròcrates de Brussel·les. Són una altra cosa: són *l'hàbitat propi de les societats modernes* dins un hàbitat universal compartit, o més exactament *la forma moderna d'habitar el món*, i això és inescapable. Almenys, fins que no s'invente una altra forma d'"estar en el món", substitutòria d'aquesta i igualment universal. Una altra cosa és que tots ens trobem, o no ens trobem, còmodes i pacífics, en la nació o el tros de nació que ens ha tocat. Suppose que són més feliços els qui tenen la nació en pau –si més no perquè tenen un problema menys–, però potser a nosaltres no ens ha tocat aquesta felicitat. Ens queda el deure, o la passió, de continuar buscant-la. I si, per aquesta modesta i humaníssima pretensió, hem d'assumir el qualificatiu de "nacionalistes", ens hi resignarem practicant alternativament el comprensible vici de la indignació i la universal virtut de la paciència.

“Supose que són més feliços els qui tenen la nació en pau –si més no perquè tenen un problema menys–, però potser a nosaltres no ens ha tocat aquesta felicitat. Ens queda el deure, o la passió, de continuar buscant-la”